

Ομιλία Εσπερινού
Αγίου Ιερομάρτυρος Πολυκάρπου επισκόπου Σμύρνης,
Σάββατο 28 Φεβρουαρίου 2026.

«Κύριε, ὁ Θεὸς ὁ Παντοκράτωρ, ὁ τοῦ ἀγαπητοῦ καὶ εὐλογητοῦ παιδὸς Σου Ἰησοῦ Χριστοῦ Πατὴρ, δι’ οὗ τὴν περὶ σοῦ ἐπίγνωσιν εἰλήφαμεν, ὁ Θεὸς τῶν ἀγγέλων καὶ δυνάμεων, καὶ πάσης τῆς κτίσεως, καὶ παντὸς τοῦ γένους τῶν δικαίων, οἱ ζῶσιν ἐνώπιόν σου, εὐλογῶ σε, ὅτι ἡξίωσάς με τῆς ἡμέρας καὶ ὥρας ταύτης τοῦ λαβεῖν με μέρος ἐν ἀριθμῷ τῶν μαρτύρων σου, ἐν τῷ ποτηρίῳ τοῦ Χριστοῦ σου, εἰς ἀνάστασιν ζωῆς αἰωνίου, ψυχῆς τε καὶ σώματος, ἐν ἀφθαρσίᾳ Πνεύματος ἁγίου· ἐν οἷς προσδεχθεῖν ἐνώπιόν σου σήμερον ἐν θυσίᾳ πίονι καὶ προσδεκτῇ, καθὼς προητοίμασας καὶ προεφανέρωσας καὶ ἐπλήρωσας ὁ ἀψευδὴς καὶ ἀληθινὸς Θεός. Διὰ τοῦτο καὶ περὶ πάντων αἰνῶ σε, εὐλογῶ σε, δοξάζω σε, σὺν τῷ αἰωνίῳ καὶ ἐπουρανίῳ Ἰησοῦ Χριστῷ, ἀγαπητῷ σου Παιδί· μεθ’ οὗ σοι καὶ Πνεύματι ἁγίῳ ἡ δόξα, καὶ νῦν καὶ εἰς τοὺς μέλλοντας αἰῶνας. Ἀμήν.¹»

Σεβασμώτατε Μητροπολίτα Σμύρνης κ. Βαρθολομαίε, τους παραπάνω λόγους εξεφώνησε ενώπιον Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων ὁ ἐν ἁγίοις ἀυλιζόμενος, ἐκ τῶν προκατόχων σας, Ιερομάρτυς Πολύκαρπος ἐπίσκοπος Σμύρνης. Συμπληρώνονται φέτος 1.870 ἔτη ἀπὸ το μαρτυρικό τέλος τοῦ Ἁγίου Πολυκάρπου καὶ ἡ μνήμη τοῦ ὄντως ἐμείνε αἰώνια ἀνάμεσα σὲς γενεές τῶν ἀνθρώπων οἱ οἱ εἴησαν καὶ συνεχίζουν χάριτι Θεοῦ νὰ ζοῦν σὲν Ἰωνικὴ γῆ τῆς Σμύρνης.

Ἡ τελευταία ἐτοῦτῃ προσευχὴ τοῦ Ἁγίου Πολυκάρπου ἀποτελεῖ τὴν μαρτυρία τῆς συνειδήσεως ὀχι μόνον τῆς ἐν Σμύρνη παροικούσης Ἐκκλησίας, ἀλλὰ καὶ τῆς Μιάς, Ἀγίας, Καθολικῆς καὶ Ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας τῶν Ὁρθοδόξων, τῶν ἐν Οὐρανοῖς ἀπογεγραμμένων. Ἡ Ὁρθόδοξη Παράδοση διδάσκει πὼς ἡ Ἐκκλησία μας στηρίχθηκε σὲ αἵματα τῶν Μαρτύρων τῆς Πίστεως, με θεμέλιο τὴν ὁμολογία τοὺς σὲν Ἰησοῦ Χριστό, τὸν μόνον ἀληθινὸ Θεό ὡς «Οἱ Προφῆται εἶδον, οἱ Ἀπόστολοι ὡς ἐδίδαξαν, ἡ Ἐκκλησία ὡς παρέλαβεν, οἱ Διδάσκαλοι ὡς ἐδογματίσαν, ἡ Οἰκουμένη ὡς συμπεφώνηκεν... Αὕτῃ ἡ πίστις τῶν Ἀποστόλων, αὕτῃ ἡ πίστις τῶν Πατέρων, αὕτῃ ἡ πίστις τῶν Ὁρθοδόξων, αὕτῃ ἡ πίστις τὴν Οἰκουμένην ἐστήριξε.²»

Ἡ Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία γνωρίζει καλῶς νὰ κινεῖται καὶ νὰ δρα ἐν καιρῷ εἰρήνης, ἡσυχίας καὶ ἐλευθερίας. Ἀλλὰ γνωρίζει ἀκόμα καλύτερα νὰ ἐπιβιώνει καὶ νὰ κηρύττει περὶ τῆς ἐν ὑμῖν ἐλπίδος μέσα σὲ κατακόμβες καὶ διωγμούς, μέσα σὲ στάδια ὅπου λογῆς λογῆς τύραννοι ἢ ψευδοπροφῆτες καὶ προβατόσχημοι ψευδοδιδάσκαλοι προσπαθοῦν νὰ υφαρπάξουν τὸν πολῦτιμο μαργαρίτη τῆς ἀληθείας. Σὲ μια τέτοια ἐποχὴ δυσχερειῶν ἐξῆσε ὁ

¹ PG 5, σ. 1040.

² Συνοδικό τῆς Ὁρθοδοξίας.

σήμερα τιμώμενος Άγιος Ιερομάρτυς Πολύκαρπος. Η Θεία Χάρις τόν ανέδειξε δεύτερο επίσκοπο στην πόλη της Σμύρνης μετά τον Άγιο Βουκόλο, μαθητές αμφότεροι του ιδρυτού της ενταύθα τοπικής Εκκλησίας, Ευαγγελιστού της αγάπης, του παρθένου, φίλου, επιστηθίου, ηγαπημένου Ιωάννου του Θεολόγου.

Οι τρεις πρώτοι χριστιανικοί αιώνες ενεδύθησαν ιμάτιον σωτηρίου το αίμα του μαρτυρίου των ομολογητών της πίστεως. Χρόνια ταραχών, χρόνια δυσκολιών για την Εκκλησία. «Λύκοι βαρείς μη φειδόμενοι τού ποιμνίου³» εισήγαγαν αιρετικές διδασκαλίες και πολλοί, ακούσια θύματα, τούς ακολούθησαν. Τότε έλαμψε ο αδάμας, επίσκοπος των Σμυρναίων Πολύκαρπος. Ο Θεός γνωρίζει καλώς πότε να θέσει τον λύχνο επί την λυχνία και τούτο έπραξε για ακόμα μία φορά. Ο νέος ποιμένας της Σμύρνης Πολύκαρπος επιδίδεται σε εκείνο το οποίο ο Απόστολος Παύλος παραγγέλλει: «παρακαλὲν ἐν τῇ διδασκαλίᾳ τῇ ὑγιαίνουσῃ καὶ τοὺς ἀντιλέγοντας ἐλέγχειν⁴.» Ο ευρύτερος χώρος της Μικράς Ασίας είχε γίνει πεδίο εξαπλώσεως αιρέσεων, αλλά και χριστιανικού ζηλωτισμού δίχα επιγνώσεως. Έτσι, ο άγγελος της Σμύρνης νουθετεί, διδάσκει και κηρύττει λόγοις και έργοις, πάντοτε εν προσευχή και ασκήσει. Πολλοί είναι εκείνοι οι οποίοι ωφελούνται και επιστρέφουν στην Εκκλησία και στην υγιαίνουσα διδασκαλία.

Όμως υπάρχουν και οι πειρασμοί στη διακονία του ποιμένα. Του ποιμένα ο οποίος ενδιαφέρεται όντως για την ποίμνη την οποία ο Θεός του έχει αναθέσει. Και αυτή τη φορά ο πειρασμός για την Εκκλησία της Σμύρνης θα έρθει από χριστιανικά χέρια τα οποία δεν είχαν κατ' επίγνωση ζήλο και δεν είχαν θεμελιωμένη την πίστη τους στον Χριστό, αλλά στην αντάρκεια του εαυτού τους. Η ιστορία του βίου του αγίου μάς δίδει σήμερα μηνύματα και παρακαλώ την αγάπη και την υπομονή σας να ακούσει λίγες λεπτομέρειες για το πώς βρέθηκε στο μαρτυρικό του θάνατο ο άγιος επίσκοπος Πολύκαρπος. Μάς μεταφέρει μία εγκύκλιος επιστολή της των Σμυρναίων Εκκλησίας προς την Εκκλησία του Φιλομηλίου, επίσης μικρασιατικής πόλεως, μια ενδιαφέρουσα λεπτομέρεια του μαρτυρίου.

Πιο συγκεκριμένα, λίγες μέρες πριν είχε φτάσει στη Σμύρνη ένας χριστιανός από τη Φρυγία ονόματι Κόιντος, ο οποίος κινούμενος από υπερβολικό ζήλο, έπεισε κι άλλους χριστιανούς να παρουσιαστούν ενώπιον των τότε ρωμαϊκών ειδωλολατρικών αρχών και να ομολογήσουν την πίστη τους στον Χριστό. Έπραξαν αυτοβούλως, δεν ρώτησαν, δεν συμβουλευτήκαν την Εκκλησία, δεν ζήτησαν την ποιμαντική καθοδήγηση του επισκόπου της Σμύρνης Πολυκάρπου. Τότε συνέβη το τραγικό, ή μάλλον τραγελαφικό. Εκείνος ο επισκέπτης, ο τάχα ζηλωτής Κόιντος, δείλιασε και προτίμησε να θυσιάσει στα είδωλα, ενώ οι υπόλοιποι, τους οποίους είχε νωρίτερα παραπλανήσει, έμειναν εδραίοι και θανατώθηκαν από τους Ρωμαίους, πρώτα θύματα μιας κίνησης δίχως νόημα και

³ Πράξ. 20,29.

⁴ Τίτ. 1,9.

πραγματικό πνευματικό κίνητρο. Με μιας το πλήθος των ειδωλολατρών ξεσηκώθηκε και ζητούσε ακόμα ένα θύμα, τον επίσκοπο Πολύκαρπο, θύμα δεκτό, ευάρεστο στον Κύριο. Έτσι, Σεβασμιώτατε και αγαπητοί αδελφοί οδηγήθηκε ο υπερήλικας ποιμένας της Σμύρνης μπροστά στο μαρτύριο, το οποίο με ανδρεία και πίστη Χριστού αντιμετώπισε, ως άλλος άμωμος αμνός.

Αποτελεί δυστυχώς μέχρι των ημερών μας σοβαρό πρόβλημα η γνώμη άνευ της γνώσεως. Πολλοί αδελφοί χριστιανοί εκφράζουν απόψεις για αλλότριες των ευθυνών τους καταστάσεις και προβλήματα. Πολλοί κατακρίνουν χωρίς να έχουν νωρίτερα ενημερωθεί για τις όντως ανάγκες οι οποίες οδηγούν τις εκασταχού τοπικές Εκκλησίες να διαμορφώνουν την ποιμαντική τους δράση. Ασφαλώς θεμέλιο και πρώτος καθοδηγητής ενός επισκόπου και την υπ' αυτόν Εκκλησίας είναι η διδασκαλία του Ευαγγελίου και της Αγίας Παραδόσεως των Πατέρων της Εκκλησίας. Εν συνεχεία όμως, ο επίσκοπος με διάκριση φροντίζει να διαμορφώσει κατά τις ανάγκες τις επαρχίας του τις οδηγίες διαποιμάνσεως κλήρου και λαού. Ετούτο είναι το οποίο πολλοί δεν μπορούν να δεχθούν, θεωρώντας εαυτούς αυτόκλητους τιμητές της Εκκλησίας και δήθεν προασπιστές της πίστεως και της ζωής των χριστιανών.

Τον μεγαλύτερο πόνο και σταυρό μίας τοπικής Εκκλησίας έχει ο επίσκοπός της μαζί με τον ιερό κλήρο του και όχι οι μακρόθεν εστώτες και θερμαινόμενοι. Και τούτο γιατί την ευθύνη αυτή ανέθεσε στους ώμους του η Εκκλησία δια της Συνόδου και όχι κάποια προσωπική διάθεση. Απολογία ενώπιον Θεού καλείται να δώσει ο επίσκοπος για το ποίμνιό του και μόνο. Για την κατά Θεόν προκοπή και πρόοδο όλων εκείνων των ψυχών που εμπιστεύθηκε στο ωμοφόριό του η Εκκλησία δια των ψήφων της Συνόδου η οποία και τον εξέλεξε. Αυτόκλητοι επίσκοποι και ποιμένες δεν υπάρχουν εντός της Ορθοδόξου Εκκλησίας. Κι αν κάποια φορά εμφανίζονται, τότε πρόκειται για προβατόσχημους λύκους οι οποίοι μοναδικό στόχο έχουν να δοξάσουν τον εαυτό τους παραπλανώντας το ποίμνιο, κλήρο και λαό, και οδηγώντας τους στην πραγματικότητα εκτός Εκκλησίας.

Αυτή ακριβώς την αποστολή, της κατά Θεόν διαποιμάνσεως της Σμύρνης αναδέχθηκε ο Άγιος Πολύκαρπος με συναίσθηση της σημασίας και της σοβαρότητας την οποία είχε και έχει. Ακριβώς γι' αυτό τον λόγο όταν τον παρακάλεσαν οι κάτοικοι των Φιλίππων της Μακεδονίας να τους απευθύνει συμβουλευτική επιστολή εκείνος χαρακτηριστικά έγραψε: «Ταῦτα, ἀδελφοί, οὐκ ἑμαυτῷ ἐπιτρέψας γράφω ὑμῖν περὶ τῆς δικαιοσύνης, ἀλλ' ἐπεὶ ὑμεῖς προεπεκαλέσασθέ με. Οὔτε γὰρ ἐγὼ οὔτε ἄλλος ὅμοιος ἐμοὶ δύναται κατακολουθήσαι τῇ σοφίᾳ τοῦ μακαρίου καὶ ἐνδόξου Παύλου, ὃς γενόμενος ἐν ὑμῖν κατὰ πρόσωπον τῶν τότε ἀνθρώπων ἐδίδαξεν ἀκριβῶς καὶ βεβαίως τὸν περὶ ἀληθείας λόγον...⁵» Εἶχε συναίσθηση των ορίων της δικαιοδοσίας του Άγιος Πολύκαρπος, γι' αυτό και με διάκριση και συνοπτικά απευθύνεται στους Φιλιππησίους, χωρίς διάθεση αυτοπροβολής, πολλώ δε μάλλον, χωρίς ίχνος ποιμαντικής εισπήδησης. Το πνεύμα της

⁵ PG 5, σ. 1008.

Ορθόδοξης Εκκλησίας μέσα στους αιώνες δεν αφήνει περιθώρια σε κανέναν να αναμνύεται σε υποθέσεις πέραν της ευθύνης και της δικαιοδοσίας, μικρής ή μεγάλης, που του έχει αναθέσει Εκκλησία.

Σεβασμώτατε,

αποτελεί αγαθή συγκυρία, ή καλύτερα άνωθεν ευλογία, ο φετινός εκ μεταθέσεως εορτασμός της μνήμης του Αγίου Ιερομάρτυρος Πολυκάρπου, καθώς συμπίπτει με την Α' Κυριακή της Αγίας και Μεγάλης Τεσσαρακοστής. Τιμώνται εδώ στη Σμύρνη ο Αποστολικός της πατέρας και ποιμένας και ταυτοχρόνως η χορεία όλων εκείνων οι οποίοι τίμησαν με την υγιαίνουσα διδασκαλία τους το Ευαγγέλιο του Κυρίου μας και την Παράδοση της Εκκλησίας Του «ἐν λόγοις, ἐν συγγραφαῖς, ἐν νοήμασιν, ἐν θυσίαις, ἐν ναοῖς, ἐν εἰκονίσμασι.⁶» Ἀπειρο ὄντως το ἔλεος και η αγάπη του Αγίου Τριαδικού Θεού, ο οποίος χάρισε στην ανθρωπότητα την κοινωνία των Αγίων, τους ουσιαστικά πιστούς εν αληθεία Χριστιανούς. Ομολόγησαν και κήρυξαν δίχως δισταγμό την βεβαία πίστη τους στο πρόσωπο του μόνου Θεού. Δεν άκουσαν τις σειρήνες του κόσμου και δεν ζαλίστηκαν από το ύψος των αξιωμάτων τα οποία πολλές φορές έφεραν ή δεν απογοητεύτηκαν από τα εμπόδια και τους πειρασμούς του παρόντος αιώνας, του απατεώνας⁷. Τα λόγια του Αποστόλου των εθνών Παύλου είναι ο οδοδείκτης της χριστιανικής ζωής, της πλήρους πειρασμών, αλλά και ευλογιών: «Οἶδαμεν γὰρ ὅτι ἐὰν ἡ ἐπίγειος ἡμῶν οἰκία τοῦ σκήνους καταλυθῇ, οἰκοδομῇ ἐκ Θεοῦ ἔχομεν, οἰκίαν ἀχειροποίητον αἰώνιον ἐν τοῖς οὐρανοῖς. Καὶ γὰρ ἐν τούτῳ στενάζομεν, τὸ οἰκητήριον ἡμῶν τὸ ἐξ οὐρανοῦ ἐπενδύσασθαι ἐπιποθοῦντες.⁸»

Γι' αυτό και η ποιμαντική διακονία εδώ, στη Σμύρνη, όταν παρουσιάζει δυσκολίες, ανατροπές και έσωθεν ή έξωθεν πειρασμούς βρίσκει παραμυθία στην αποστολική φράση: «...ἐξερχώμεθα πρὸς αὐτὸν ἔξω τῆς παρεμβολῆς τὸν ὀνειδισμόν αὐτοῦ φέροντες· οὐ γὰρ ἔχομεν ὥδε μένουσαν πόλιν, ἀλλὰ τὴν μέλλουσαν ἐπιζητοῦμεν⁹.»

Σεβασμώτατε Μητροπολίτα Σμύρνης κ. Βαρθολομαίε, χάριτι και ευδοκία Θεού προ 10 ετών σάς εμπιστεύθηκε η Εκκλησία των του Χρηστού πενήτων, δια της προβλήσεως του Παναγιωτάτου ημών αυθέντου και δεσπότη, του Οικουμενικού Πατριάρχου κ.κ. Βαρθολομαίου και ψήφων της περί Αυτόν Αγία και Ιεράς Συνόδου, την διαποίμανση της παροικούσης εν Σμύρνη Εκκλησίας. Δεόμεθα, κλήρος και λαός, ενώπιον του θρόνου του Εσφαγμένου Αρνίου, ταις πρεσβείαις του Αγίου Ιερομάρτυρος Πολυκάρπου επισκόπου Σμύρνης, τα έτη σας να είναι πολλά, καλλίκαρπα και πολύκαρπα.

⁶ Συνοδικό της Ορθοδοξίας.

⁷ Πρβλ.: Ακάθιστος Ύμνος.

⁸ Β' Κορ. 5, 1-2.

⁹ Εβρ. 13, 13-14.

Κοινή προσευχή απάντων προς τον σήμερα τιμώμενο άγιο να σκέπει και να φυλάττει την κληρουχία του, τα έκγονα της πνευματικής του τραπέξης: «...πρός σέ γάρ ή ποιμήν σου καταφεύγει έκάστοτε και έκβοά σοι έν θερμοίς Πάτερ δάκρυσιν· ίδε Άγιε, τών υιών σου τήν κάκωσιν· μάστιγες γάρ έκύκλωσαν ήμάς και συνέχουσιν. Άλλά τή σή προστασία, θάπτον ήμάς τούτων λύτρωσαι, αίτούμενος πάσι σωτηρίαν και ειρήνην και μέγα έλεος.¹⁰»

Γένοιτο.

¹⁰ Απόστιχα Εσπερινού Ακολουθίας Αγίου Ιερομάρτυρος Πολυκάρπου Επισκόπου Σμύρνης.